

ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ЯК СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Труба Роман Михайлович

*доктор філософії з галузі знань право,
докторант*

*Науково-дослідного інституту публічного права.
<https://orcid.org/0009-0003-0971-8350>*

Адміністративна правосуб'єктність є фундаментальною категорією сучасного адміністративного права України, за допомогою якої визначається здатність відповідних органів публічної служби (також їх посадових осіб) бути носіями прав та обов'язків, закріплених у нормах адміністративного законодавства. Водночас слід підкреслити, що це поняття в силу його теоретичного характеру (хоча й має безпосереднє практичне значення) не закріплене на нормативно-правовому рівні, хоча вже детально розкрито на науковому рівні. Так, беручи до уваги різноманітні доктринальні підходи до тлумачення цієї правової конструкції [див., напр.: 1, с. 103-104; 2, с. 122-126], можна констатувати, що адміністративна правосуб'єктність є визначальною основою адміністративно-правового статусу суб'єктів публічної адміністрації [3, с. 70-71]. Разом з тим, слід наголосити, що при цьому правосуб'єктність не є синонімом правового статусу та не є частиною відповідного галузевого статусу суб'єкта адміністративного права. З цього приводу ученими справедливо зауважується, що на сучасному етапі розвитку правової науки адміністративна правосуб'єктність виступає у формі «права на право», тобто як загальна здатність суб'єкта набувати права, користуватися ними й виконувати відповідні обов'язки. Поряд із цим, адміністративно-правовий статус передбачає наявність уже конкретно визначених прав та обов'язків, що безпосередньо існують у правовій дійсності та можуть бути реалізовані відповідним суб'єктом [4, с. 218].

Розкриваючи сутнісний зміст адміністративної правосуб'єктності загалом, варто зазначити, що правосуб'єктність органів публічної служби є складною юридичною конструкцією, що змістовно ґрунтується на трьох взаємопов'язаних елементах:

1. Адміністративна правоздатність, якою постає визначена адміністративно-правовими нормами здатність органу публічної служби бути суб'єктом адміністративного права, а відтак – володіти правами та обов'язками, що передбачені законодавством у сфері публічного

адміністрування. Такий орган наділяється юридичною можливістю вступати у різні адміністративно-правові відносини, здійснювати виконавчо-розпорядчі функції та інші управлінські дії, окреслені його адміністративно-правовим статусом, яким він характеризується. Водночас спеціальна адміністративна правоздатність конкретного органу публічної служби передбачає наявність специфічних повноважень, необхідних для реалізації особливих завдань, заради виконання яких цей орган створено.

2. Адміністративна дієздатність, а тобто юридично визнана здатність суб'єкта публічної служби власними діями реалізовувати належні йому права та виконувати обов'язки у сфері адміністративних відносин. Це включає можливість органу публічної служби самостійно набувати додаткові права й обов'язки, брати участь у різних напрямках і формах публічно-адміністративної діяльності, а також з огляду на це нести відповідальність за невиконання чи неналежне виконання покладених на нього функцій.

3. Адміністративна деліктоздатність, а саме передбачена нормами адміністративного права здатність суб'єктів публічної служби (зокрема, в контексті професійних публічних службовців таких органів публічної служби) бути притягнутими до юридичної відповідальності у випадку вчинення ними протиправних діянь (серед іншого й неналежного виконання обов'язків). Так, відносно органів виконавчої влади цей елемент виражається у здатності посадових осіб нести юридичну відповідальність за порушення адміністративного законодавства (відтак, забезпечується виконання вимог принципу невідворотності юридичної відповідальності), що є важливою гарантією правопорядку в державі загалом та в сфері публічного адміністрування, зокрема.

Отже, адміністративна правосуб'єктність органів публічної служби є складовою трьох елементів («здатностей», «спроможностей»), які разом створюють умови для повноцінного функціонування відповідних органів в адміністративно-правовій площині та забезпечують правомірність їх діяльності в межах встановлених повноважень, мінімізуючи таким чином ситуації, коли діяльність суб'єкта владних повноважень (тобто, й органу виконавчої влади, їх посадових осіб) буде створювати безпекові ризики чи становитиме загрозу для національної безпеки. Таким чином, адміністративна правосуб'єктність є способом визначення кола осіб, які можуть бути носіями адміністративних прав та обов'язків та повноцінно виступати в якості суб'єкта адміністративного права. При цьому важливо розуміти, що суб'єкт адміністративного права через ті чи інші обставини може і не реалізувати свою адміністративну правосуб'єктність (повністю або частково) і, відповідно, не стати учасником певних адміністративно-правових відносин. У зв'язку з цим

адміністративна правосуб'єктність тотожна володінню базовими правами та обов'язками у сфері дії адміністративного права, але у конкретних випадках (наприклад, за участю чи неучасті у певних адміністративно-правових відносинах) адміністративна правосуб'єктність та спеціальне правоволодіння виступають як самостійні юридичні явища.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що «адміністративна правосуб'єктність» – це регламентована нормами адміністративного права спроможність суб'єкта самостійно володіти та реалізовувати адміністративні права та обов'язки, а також нести адміністративну відповідальність за порушення відповідних норм чинного законодавства. У цьому контексті адміністративна правосуб'єктність органів виконавчої влади постає як передбачена адміністративним законодавством здатність цих органів виконувати функції держави, реалізуючи свої адміністративні права та несучи юридичну відповідальність за виконання відповідних повноважень, а в контексті, що нами розглядається, – здатність бути суб'єктом забезпечення національної безпеки.

З огляду на специфіку функції держави щодо забезпечення національної безпеки, адміністративна правосуб'єктність органів виконавчої влади може реалізовуватись у двох формах:

1. Прямая реалізація функцій забезпечення національної безпеки, яка включає розробку та впровадження спеціальних державних програм і заходів, спрямованих на захист національних інтересів, попередження та усунення внутрішніх і зовнішніх безпекових загроз і ризиків.

2. Опосередкована реалізація функцій забезпечення національної безпеки, коли органи виконавчої влади виконують свої основні функції в інших сферах, але така діяльність має безпосередній вплив на ефективність адміністративно-правового режиму забезпечення національної безпеки. До таких органів можна віднести, наприклад, органи, що забезпечують соціально-економічну стабільність функціонування держави, екологічну безпеку або соціальний захист населення, оскільки результати їхньої діяльності прямо позначаються на загальному стані національної безпеки.

Отже, підсумовуючи викладене слід зазначити, що адміністративна правосуб'єктність органів виконавчої влади у сфері забезпечення національної безпеки визначається не лише наявністю в них загальних адміністративних прав та обов'язків, але й спеціальними повноваженнями, які обумовлені особливостями їхнього призначення та функціонального спрямування у зазначеній сфері. Відповідно, «адміністративною правосуб'єктністю органів виконавчої влади у сфері національної безпеки» слід розуміти регламентовану нормами

адміністративного законодавства спроможність цих органів набувати та здійснювати відповідні повноваження, реалізуючи при цьому державні функції у сфері забезпечення національної безпеки, а також нести юридичну відповідальність за порушення законодавства, що регулює зазначену сферу (також неналежне виконання обов'язків у цій сфері).

Література:

1. Кушнір Д.М. Поняття та елементи адміністративно-правового статусу центрів надання адміністративних послуг. *Актуальні проблеми правознавства*. 2017. № 1, т. 2. С. 101-106.

2. Пуданс-Шушлебін К.Ю. Суб'єкт владних повноважень як відповідач у справах адміністративної юрисдикції: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2013. 212 с.

3. Кобзєва Т.А. Поняття адміністративно-правового статусу загальнодержавних суб'єктів управління фінансовою системою України. *Європейські перспективи*. 2015. № 7. С. 68-72.

4. Світовий О.М. Організаційно-правові засади діяльності державної служби зайнятості України. *Менеджмент XXI століття: проблеми і перспективи*: Матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (м. Умань, 18-19 жовтня 2018 р.). Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. С. 217-220.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-452-1-146>

ЗМІСТОВНІ АСПЕКТИ ПОНЯТТЯ «ПУБЛІЧНА ПОСЛУГА» ДЛЯ ЦІЛЕЙ ВИЗНАЧЕННЯ СУБ'ЄКТІВ, НА ЯКИХ ПОШИРЮЄТЬСЯ ДІЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Стрельников Андрій Вікторович

кандидат юридичних наук, доцент,

*доцент кафедри адміністративного і фінансового права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Із прийняттям Закону України «Про запобігання корупції» [1] (далі – Закон) докорінно змінилася система запобігання та протидії корупції, зокрема з позиції посилення ефективності та результативності. Зважаючи на прогресивність та перспективність, оновлене законодавство у сфері запобігання корупції змінило підхід до визначення основних термінів у цій сфері (зокрема таких, як «корупція», «неправомірний вигода», «подарунок» тощо), а також передбачило